

Mišljenje studenata zdravstvenih i odgojiteljskih studija o primjeni i poznavanju znakovnog jezika

Milec, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:861781>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lea Milec

**MIŠLJENJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH I ODGOJITELJSKIH STUDIJA O
PRIMJENI I POZNAVANJU ZNAKOVNOG JEZIKA**

Završni rad

Čakovec, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lea Milec

**MIŠLJENJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH I ODGOJITELJSKIH STUDIJA O
PRIMJENI I POZNAVANJU ZNAKOVNOG JEZIKA**

Završni rad

Mentor rada:

doc. dr. sc. Zlatko Bukvić

Čakovec, srpanj 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ZNAKOVNI JEZIK I VIZUALNI OBLICI KOMUNICIRANJA	2
2.1. Načini izvođenja znakovnog jezika	3
2.2. Oblikovna obilježja znaka	3
2.3. Ručne abecede.....	4
2.3.1. Jednoručna abeceda	5
2.3.2. Dvoručna abeceda	6
3. OŠTEĆENJA SLUHA	7
3.1. Anatomske i funkcionalne karakteristike sluha	7
3.2. Gluhoća	8
3.3. Naglušost	8
3.4. Značajke i ponašanja gluhih i nagluših osoba	9
3.5. Kultura gluhih	9
4. METODE ISTRAŽIVANJA	10
4.1. Cilj i svrha istraživanja	10
4.2. Ispitanici	10
4.3. Mjerni instrument.....	10
4.4. Postupak prikupljanja i analize dobivenih podataka	10
5. REZULTATI I RASPRAVA	11
6. ZAKLJUČAK	28
7. LITERATURA	29
PRILOZI	31
Izjava o izvornosti završnog rada	31
Izjava o samostalnoj izradi rada	32

SAŽETAK

Znakovni jezik prirodan je i materinji jezik gluhih osoba, kao što svaka osoba najbolje komunicira na svom jeziku, tako i gluhe osobe najuspješnije komuniciraju na znakovnom jeziku. Sustav je znakova kojima je plan izraza vizualno-spacijalni, vizualno-manualni. Jezik se ostvaruje pomoću gornjeg dijela tijela i rukama te mimikom i gestama.

Gluhoća se može registrirati na više razina, kao primjerice, nasljedna gluhoća, gluhoća stečena nekom bolešću ili ozljedom, urođena gluhoća. Važno je otkriti je li gluhoća nastala prije rođenja ili nakon rođenja djeteta. Gluhoća može biti potpuna ili nepotpuna, po intenzitetu većeg ili manjeg stupnja. Prema težini, oštećenja sluha dijelimo na naglušost i gluhoću. Funkcionalno, bitna razlika između ove dvije kategorije je u tome što nagluhe osobe govor primaju dominantno slušanjem, a gluhe osobe dominantno vidom, odnosno čitanjem s usta, uz upotrebu slušnog aparata.

Za potrebe ovog rada napravljena je procjena mišljenja studenata odgojiteljskih i zdravstvenih studija o tvrdnjama vezanim uz znakovni jezik, gluhe i nagluhe osobe, te inkluzija gluhe i nagluhe djece u odgojno - obrazovne ustanove kao što su dječji vrtić i osnovna škola. Anketni upitnik ispunjavali su studenti odgojiteljskih i zdravstvenih studija s područja Republike Hrvatske. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da je većina ispitanika imala priliku tijekom obrazovanja susresti se sa znakovnim jezikom i gluhim osobama. Velik broj ispitanika smatra da je vrlo važno uključiti gluhu i nagluhu djecu već od najranije dobi u programe odgojno-obrazovnog rada, rada sa stručnjacima na područjima logopedije, rehabilitacije kako bi uz pomoć njih napredovali, poboljšali i olakšali život roditelja i njihove djece u budućnosti.

Ključne riječi: znakovni jezik, gluhoća, naglušost, inkluzija

SUMMARY

Sign language is the natural and native language of deaf people, just as each person communicates best in their own language, so deaf people communicate most successfully in sign language. It is a system of signs whose plan of expression is visual-spatial, visual-manual. Language is realized using the upper body and hands, as well as facial expressions and gestures.

Deafness can be registered at several levels, such as hereditary deafness, deafness acquired through a disease or injury, congenital deafness. It is important to find out whether the deafness occurred before or after the birth of the child. Deafness can be complete or incomplete, depending on the intensity of a greater or lesser degree. According to severity, hearing impairments are divided into hard of hearing and deafness. Functionally, the important difference between these two categories is that hard-of-hearing people receive speech predominantly by listening, and deaf people predominantly by sight, that is, by reading from the mouth, with the use of a hearing aid

For the purpose of this paper, the opinions of students of educational and health studies were collected on the statements related to sign language, deaf and hard of hearing people, as well as on the inclusion of deaf and hard of hearing children in educational institutions such as kindergartens and elementary schools. The questionnaire was completed by students of educational and health studies from the Republic of Croatia. The results of the conducted research indicate that the majority of respondents have encountered sign language and deaf people during their education. A large number of respondents consider that it is very important to include deaf and hard of hearing children into the programmes of educational system from an early age, as well as to enable them to work with the experts in the fields of speech and language pathology and rehabilitation, who will help them to progress, and improve and facilitate their and their parents' future lives.

Key words: sign language, deafness, hard of hearing, inclusion

1. UVOD

Znakovni jezik je vizualni komunikacijski sustav koji uz pomoć određenog položaja ruku, oblika šake, orijentacije tijela i smjera pokreta tvori smisao neke riječi, odnosno više riječi tvori rečenicu (Šegota i sur., 2010). Uz pokrete vrlo važna komponenta znakovnog jezika je držanje tijela, mimika i geste koje zajedno čine koncept znakovnog jezika.

Prvi pokušaji znakovnog jezika, odnosno znakovne komunikacije potječe još iz davnog doba paleolitika, gdje su pronađeni otisci dlanova na zidovima špilje (Trako, 2007). Ruke i dlanovi simboliziraju komunikaciju gluhih i nagluhih osoba. U prošlosti znakovni jezik smatrao se bijednom zamjenom za jezik, radi takvog nepromišljenog i zastarjelog načina razmišljanja gluhe i nagluhe osobe prikazivale su se kao osobe smanjenih intelektualnih sposobnosti jer se ne koriste govorom. Radi toga gluhe i nagluhe smatrali su nenormalnima i neravnopravnim članovima društva (Tarczay i sur., 2006). Kroz povijest mijenjao se položaj gluhih i nagluhih osoba u društvu.

U Republici Hrvatskoj *Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba* donesen je u srpnju 2015. godine, te je u kolovozu iste godine stupio na snagu. Gluhe i nagluhe osobe tim su zakonom dobile pravo na korištenje, informiranje i obrazovanje na hrvatskom znakovnom jeziku.

Cilj ovoga rada jest prikazati rezultate procjene poznavanja i primjene znakovnog jezika među studentima zdravstvenih i odgojiteljskih studija. Prepoznati razlike u razmišljanju onih koji su upoznati sa znakovnim jezikom tijekom obrazovanja, razlike razmišljanja studenata o važnosti poznavanja znakovnog jezika u budućem profesionalnom životu, te mogu li djeca sa oštećenjem sluha ravnopravno s drugom djecom sudjelovati u aktivnostima koje provode odgojitelji u odgojno-obrazovnoj skupini.

2. ZNAKOVNI JEZIK I VIZUALNI OBLICI KOMUNICIRANJA

Kroz povijest na gluhoću se gledao kao na neku vrst „Božje kazne“, odnosno prokletstva. Znakovni jezik nekad se smatrao isključivo jezikom zajednice gluhih (Tarczay i sur., 2006). Sve do šezdesetih godina znakovni jezik bio je neprimjerena i nedostatna zamjena za govorni jezik. S druge strane, danas se sve više popularizira sam znakovni jezik i znanje čujućih osoba o kulturi i životu gluhih osoba. Mnogo zemalja priznalo je znakovni jezik kako poseban i punovrijedan jezik. Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj donesen je 10. srpnja 2015. godine te stupa na snagu 1. kolovoza 2015. godine. Tim zakonom gluhe i gluhoslijepo osobe te druge osobe s komunikacijskim oštećenjima ostvaruju pravo na korištenje znakovnim jezikom u javnom životu i obrazovanju. Omogućena je i tehnološka podrška, odnosno tehnološka pomagala koja pomažu u prevladavanju komunikacijskih barijera.

Uvijek trebamo imati na umu da je znakovni jezi jezik kao i svi drugi jezici svijeta. Pomoću znakovnog jezika gluhe i nagluhe osobe mogu međusobno komunicirati i izmjenjivati svoja mišljenja i stavove te na taj način ostvaruju pravo na normalan život. Znakovni jezik prilagođava se strukturi govornoga jezika, ali kao i svaki jezik, znakovni ima svoj leksik, gramatička pravila, tip, regionalne naglaske i dijalekte koji se očituju u samom ritmu znakovlja. (Tarczay i sur., 2006).

Uz gluhe, nagluhe i gluhoslijepo osobe, znakovnim se jezikom koriste i čujuće osobe. U raznim profesijama nezaobilazna je komunikacija na znakovnom jeziku, npr. vojnici se tijekom raznih misija koriste prilagođenim znakovnim jezikom. Ronioci se isto tako koriste različitim znakovima tijekom obavljanja aktivnosti ispod površine vode. Znakovni jezik koristi se još u sportu. Isto tako od najranije dobi raznim oblicima znakovnog jezika koriste se djeca i njihovi roditelji kako bi zajedno uspostavili što bolju komunikaciju i međusobno razumijevanje, “Baby Sign Language”.

Uz znakovni jezik, postoji znakovani jezik koji se koristi kao augmentativno komunikacijsko sredstvo u radu sa djecom s teškoćama u razvoju. Znakovani jezik podrazumijeva simultanu komunikaciju što je zapravo istovremeno govorenje i pokazivanje znakova s pomoću kojih osoba želi nešto izreći. Djeca uče znakovani jezik od odraslih govornika, to su u početku najčešće roditelji, dok kasnije su to odgojitelji i učitelji tijekom

obrazovanja. Prve riječi znakovnog jezika najčešće su povezane sa osnovnim životnim potrebama kao što su jesti, piti, još, upotreba toaleta i slično (Pribanić, 2007).

2.1. Načini izvođenja znakovnog jezika

U znakovnom jeziku postoje tri načina prema kojima se mogu izvoditi znakovi:

- ručno - gdje se znakovi izvode pomoću ruku (jednom rukom ili s obje ruke)
- neručno - znakovi se izvode pomoću drugih dijelova tijela (glave, trupa, ramena)
- kombinirano - znakovi se izvode u kombinaciji ruku i drugih dijelova tijela
npr. ruke i glava (mimika lica)

Autorica Tarzay (2006) navodi kako je u znakovnome jeziku jedna ruka dominantna, to je najčešće ona ruka s kojom osoba piše, tako je većinom desna ruka dominantna kod dešnjaka, dok je lijeva kod ljevaka.

Znakovni jezik može se izvoditi jednom ili objema rukama, tako prilikom izvođenja jednoručne abecede koristi se dominantna ruka, dok kod dvoručne abecede osoba koja znakuje koristi se objema rukama, no kako neka slova u znakovnome jeziku imaju dlan kao podlogu za prikazivanje slova, tako dominantna ruka prikazuje oblik slova, dok je nedominantna ruka podloga za slovo.

2.2. Oblikovna obilježja znaka

Znakovni se jezik razlikuje prema obliku izvođenja određenog znaka, tako oblikovna obilježja su: oblik šake, mjesto izvođenja, orijentacija šake, kretnja znaka i ručna obilježja znaka.

Postoje karakteristični oblici izvođenja znaka prema kojima se mogu klasificirati znakovi, osnovni oblici šake raspoređeni su u 15 glavnih kategorija s pripadajućim oblicima šake.

Prostor znakovanja dijeli se na dvije lokacije:

- primarna lokacija - mjesto znakovanja nalazi se na tijelu ili u blizini tijela
- sekundarna lokacija - mjesto znakovanja nalazi se na ili blizu ruke

Dođe li do nerazumijevanja znakovanja, ako se ne poštuju gore navedene lokacije znaka, tada se znakovni jezik izvodi u neutralnom prostoru. Vrlo je važno naglasiti da se središnji dio neutralnog prostora nalazi u visini prsa, ispred osobe koja izvodi znak. To je važno jer neke gluhe osobe, mogu biti i gluhoslijepe, odnosno slabovidne (s tunelskim vidom i sličnim teškoćama), tako osoba koja znakuje može već sama procijeniti u kojem smjeru i prostoru treba znakovati, kako bi osoba mogla razumjeti informacije koje joj se prenose.

Prostor za znakovanje nalazi se malo iznad glave pa sve do struka, te od malo iznad glave pa do struka. Tijekom izvođenja nekih određenih znakova kada osoba pokazuje nešto što je važno, dijelove tijela (npr. noge), osoba koja znakuje tada izlazi izvan zadanog okvira znakovanja (Tarzczy, 2006).

Kod orijentacije šake tijekom izvođenja znaka vrlo je važno posvetiti pozornost samom znaku, ako slučajno dođe do zamjene orijentacije nekog znaka, tada osoba s kojom znakujemo može pogrešno shvatiti smisao i poruku znaka. Takve pogreške često se događaju jer mnogo znakova ima slične ili čak jednake orijentacije, no ako se zamijeni s nekim drugim znakom tada dolazi do nerazumijevanja onoga što se prenosi.

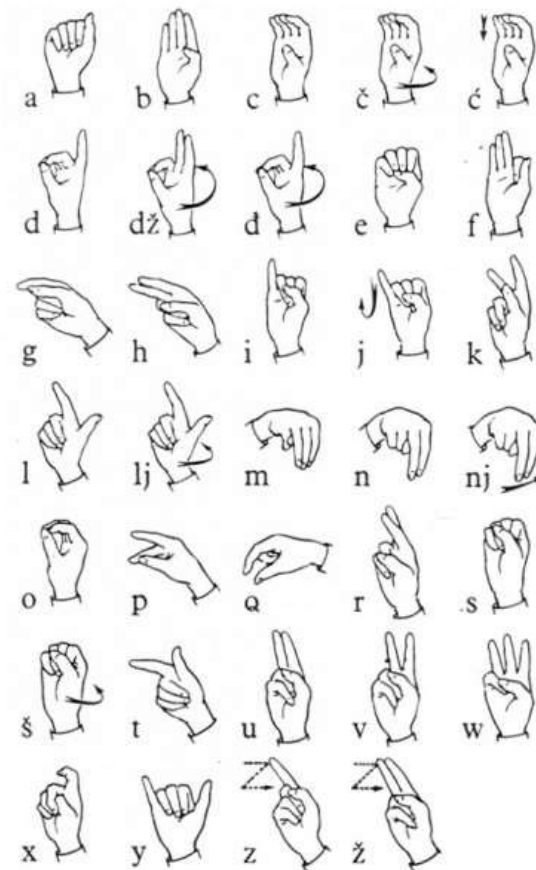
Znakove osoba koja znakuje pokazuje rukama, ali važna komponenta znakovnog jezika jest neverbalna komunikacija koju prenosimo zajedno sa znakovima. Neverbalna komunikacija uključuje mimiku kroz karakteristične pokrete brade, usana, nosa, obrva i čela. Uz to koriste se još i pokreti glave koji u većini slučajeva tijekom znakovanja pokazuju potvrđivanje, negiranje, usmjerenost na sugovornika, gađenje, dosadu ovisno o tome o kakvoj komunikaciji je riječ.

2.3. Ručne abecede

U znakovnom jeziku postoje dvije ručne abecede. Gluhi u Republici Hrvatskoj koriste jednoručnom i dvoručnom abecedom.

2.3.1. Jednoručna abeceda

Jednoručna abeceda u Hrvatskom znakovnom jeziku verzija je američke jednoručne abecede. U jednoručnoj abecedi postoje sva slova hrvatskog govornog jezika, a uz njih su dodana i slova stranih jezika (Q, W, X i Y). Jednoručna abeceda oponaša mala tiskana slova. Ovom abecedom koriste se većinom mlade gluhe osobe.

Slika 1. Jednoručna abeceda (preuzeto: <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/jednorucna-abeceda1>)

2.3.2. Dvoručna abeceda

Dvoručna abeceda izvodi se objema rukama. Kao u jednoručnoj tako i u dvoručnoj abecedi postoje sva slova hrvatskog glasovnog jezika s dodatkom nekoliko slova stranih jezika (Q, W, X i Y). Dvoručna abeceda uz pomoć određenih položaja ruku i prstiju oponaša velika tiskana slova abecede. Dvoručnu abecedu najčešće koriste starije gluhe osobe jer su slova u dvoručnoj abecedi veća te ih osoba može vidjeti i na većoj udaljenosti.

Slika 2. Dvoručna abeceda preuzeto: <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/primjer-dvorucne-abecede-hrvatskog-znakovnog-jezika>

3. OŠTEĆENJA SLUHA

3.1. Anatomske i funkcionalne karakteristike sluha

Slika 3. Slušni sustav preuzeto: <https://sites.google.com/site/uhoopsirnije/home/vanjsko-uhu>

Uho je podijeljeno na tri djela :

- vanjsko
- srednje
- unutarnje

Vanjsko uho sastoji se od uške i zvukovoda. Uška je dio uha građena od hrskavice i prekrivena kožom, a njezina naborana površina usmjerava zvučne valove prema zvukovodu. Na granici vanjskog i srednjeg uha nalazi se bubnjić. Bubnjić se s unutrašnje strane uha nadovezuje na tri koštice: čekić, nakovanj i strežen. Bubnjić je membrana koja služi tome da vibrira kada na njega stigne titranje zraka (zvuk je titranje zraka) Ako je srednje uho puno tekućine, bubnjić ne može vibrirati.

Prilikom promjene nadmorske visine dolazi do promjene tlakova, tada bubnjić ne može vibrirati slobodno. Srednje uho povezano je sa ždrijelom Eustahijeve cijevi, ona služi za izjednačavanje tlakova u srednjem uhu, zvukovodu i usnoj šupljini jer svugdje mora biti jednak tlak. Unutarnje uho sastoji se od pužnice, polukružnih kanalića i dva mjehurića. U pužnici se nalaze membrane i živčane stanice koje su receptori za zvuk. Pužnica pretvara mehanički podražaj u električni te ga šalje na slušni živac (Cortijev organ). Snop aksona iz unutrašnjeg uha čini slušni živac, koji se sastoji od neurona (Elberling i Worsoe 2008).

3.2. Gluhoća

Gluhoća je stanje u kojem se označava potpuni gubitak sluha (klinički) gdje nema nikakvih ostataka sluha i u govornim frekvencijama iznad 90dB (praktična gluhoća). Kod gluhoće upotreba slušnog pomagala (slušnog aparata) ne može percipirati glasovni govor. Uzroci gluhoće su: prenatalni, perinatalni i postnatalni (Zrilić, 2011).

- prenatalni uzroci gluhoće - prije samog rođenja djeteta, te se događa u 60% slučajeva
- perinatalni uzroci gluhoće - za vrijeme poroda (zbog komplikacija)
- postnatalni uzroci gluhoće - tijekom života (razne bolesti: upala uha, gnojni meningitis, frakture kosti lubanje, akustička trauma zbog buke...)

Autorica Zrilić (2011) navodi kako mogući uzroci oštećenja sluha mogu biti i drugi čimbenici kao što su rubeola majke koja nosi dijete, razna virusna oboljenja, porođajne traume, visoka temperatura u prvim mjesecima djetetova života, nekontrolirani i nedozvoljeni lijekovi.

Vrijeme nastanka oštećenja sluha dijeli se na tri faze:

- predlingvalna faza - oštećenje sluha u dojenačkoj dobi
- perilingvalna faza - oštećenje sluha u razdoblju intenzivnog usvajanja govora
- postlingvalna faza - oštećenje nakon usvajanja govora i jezika

Ako je oštećenje sluha, gluhoća, otkrivena u perilingvalnoj fazi, kod djeteta je moguće razviti govor uz pomoć logopeda i ostalih stručnjaka za govor. Tijekom postlingvalne gluhoće osobe s oštećenjem sluha koriste se govornim i znakovnim jezikom, no vrlo često imaju odstupanje u govornom jeziku pa tako zamjenjuju padeže, glagolska vremena, imaju jaču intonaciju u govoru jer sami sebe ne mogu čuti kakvom visinom tona i glasnoćom govore.

3.3. Naglušost

Naglušost podrazumijeva manje ili veće oštećenje sluha.

Prema *Zakonu o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom* naglušost se dijeli na:

- lakše oštećenje sluha od 25 do 35 decibela na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz)
- umjereno oštećenje sluha od 36 do 60 decibela na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz)
- teže oštećenje sluha od 61 do 80 decibela na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz)

- neodređeno ili nespecificirano

3.4. Značajke i ponašanja gluhih i nagluhih osoba

Gluhe osobe možemo prepoznati po određenim specifičnostima ponašanja, kao što su previsok glas, bez intonacije. Osobe se naginju prema zvuku. Osobe koje su gluhe od rođenja, imaju slabiji izgovor riječi od onih koji su postali gluhi kasnije. Za što bolje razumijevanje rečenog, ako gluha osoba ne razumije sugovornika, postavlja mu pitanja te traži od osobe s kojom je u kontaktu da ponovi kako bi ostvarili što bolju komunikaciju. Često zbog toga jer se ne osjećaju ugodno u društvu čujućih osoba, gluhi se povlače iz društva i druže se većinom u manjim zajednicama, gdje se nalaze gluhe osobe sa kojima mogu normalno komunicirati. (Bradarić-Jončić, Blaži, 2002).

U hrvatskom znakovnom jeziku nema jednine, množine ni roda, pa tako teže usvajaju govorni jezik, zbog tih pojmova. Npr. u hrvatskom znakovnom jeziku ne dekliniraju se imenice, tako da kada osoba želi reci: "Idem kod Marina.", onda znakuje: "Idem kod Marin"., to često zbunjuje osobe koje tek počinju učiti i usvajati znakovni jezik.

Često su osobe sa invaliditetom ili nekom teškoćom ismijavane u društvu, ne prihvaćene od strane drugih, tako i gluhe osobe imaju osjećaj manje vrijednosti i pripadnosti. Zajednica pokušava kroz različite edukativne programe, radionice i tečajeve znakovnog jezika ukazati na zajednicu gluhih kao na ljude sa jednakim pravima i mogućnostima kao i svi ostali, samo što ne čuju.

3.5. Kultura gluhih

U svijetu se na gluhoću gleda kroz dva pristupa, prvi da je gluhoća medicinsko - patološki, a drugi je sociokulturološki pristup gluhoći. Razlika u ova dva pristupa jest da medicinsko - patološki pristup gluhoću definira kao stanje koje je potrebno liječiti da bi osobe s oštećenjima sluha bile što sličnije čujućim osobama. S druge strane, sociokulturološki pristup na gluhoću poistovjećuje s identitetom osobe, tj. biti gluhi ne znači da imaš invaliditet. Gluhe osobe žive u zajednicama Gluhih, koji imaju vlastiti jezik (znakovni jezik), svoju povijest, kulturu, običaje, vrijednosti i ta zajednica predstavlja se kao manjinska kultura neke šire zajednice. Gluhe osobe imaju svoj jezik, a jezik definiramo kao najvažniju odrednicu koja pridonosi zdravom odnosu roditelja i djeteta. Tako se kroz jezične kompetencije poboljšava i razvoj djetetova identiteta. Znakovni jezik u obiteljima gluhih roditelja usvaja se spontano u obiteljskom okruženju i u okruženju zajednice sa kojim obitelj ostvaruje međusobnu interakciju (Bradarić Jončić, Mohr Nemčić 2016).

4. METODE ISTRAŽIVANJA

4.1. Cilj i svrha istraživanja

Procijeniti koliko i na koje načine se studenti odgojiteljskih i zdravstvenih studija susreću sa znakovnim jezikom, gluhim i nagluhim osoba. Tijekom ovog istraživanja zanimalo me još koja su njihova stajališta o pohađanju tečaja znakovnog jezika i uključivanja gluhe i nagluhe djece u odgojno - obrazovne ustanove - dječji vrtić.

4.2. Ispitanici

Ispitanici istraživanja su redovni i izvanredni studenti prijediplomskog i diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, redovni i izvanredni studenti studija Sestrinstva te studenti integriranog prijediplomskog i diplomskog studija Medicine. Tijekom istraživanja anketirano je sveukupno 114 studenata muškog i ženskog spola u dobi od 18 – 50 godina.

Istraživanje je provedeno od 1. srpnja do 18. kolovoza 2022. godine.

4.3. Mjerni instrument

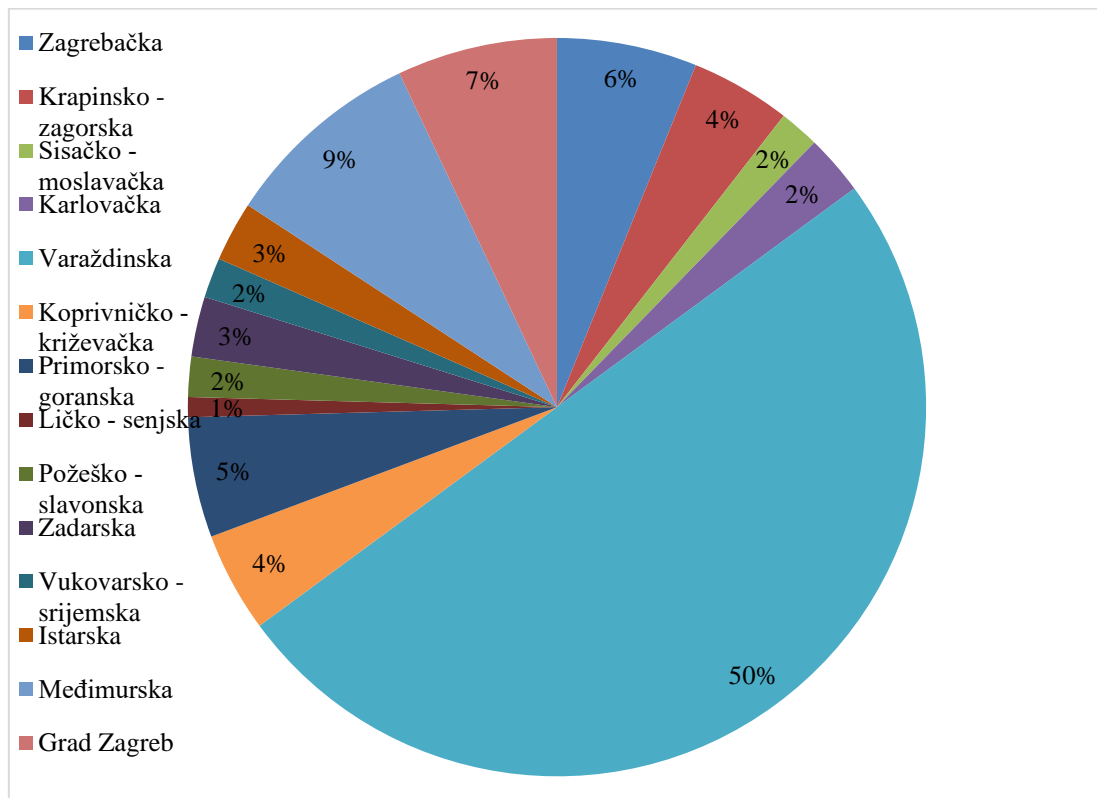
Za potrebe ovog rada korišteni je anketni upitnik. Ispunjavanje anketnog upitnika provedeno je anonimno i online preko Google obrasca. Anketni upitnik podijeljen je na dva djela. Na početku upitnika nalaze se opća pitanja o dobi, prebivalištu i obrazovanju ispitanika, odnosno njihove sociodemografske karakteristike. Drugim dijelom upitnika ispitivana su mišljenja o primjeni i korištenju te potrebi poznavanja znakovnog jezika. Anketni upitnik sveukupno broji 43 pitanja.

4.4. Postupak prikupljanja i analize dobivenih podataka

Ispitanici su kontaktirani preko studentskih grupa i elektroničke pošte, te im je objašnjena svrha samog istraživanja. Dobiveni podatci prikazani su apsolutnim i relativnim frekvencijama tablično i grafički. Prilikom same izrade rada i obrade podataka poštivana su načela etičnosti istraživanja. Sudionicima je dato do znanja da upitnik rješavaju dobrovoljno i anonimno.

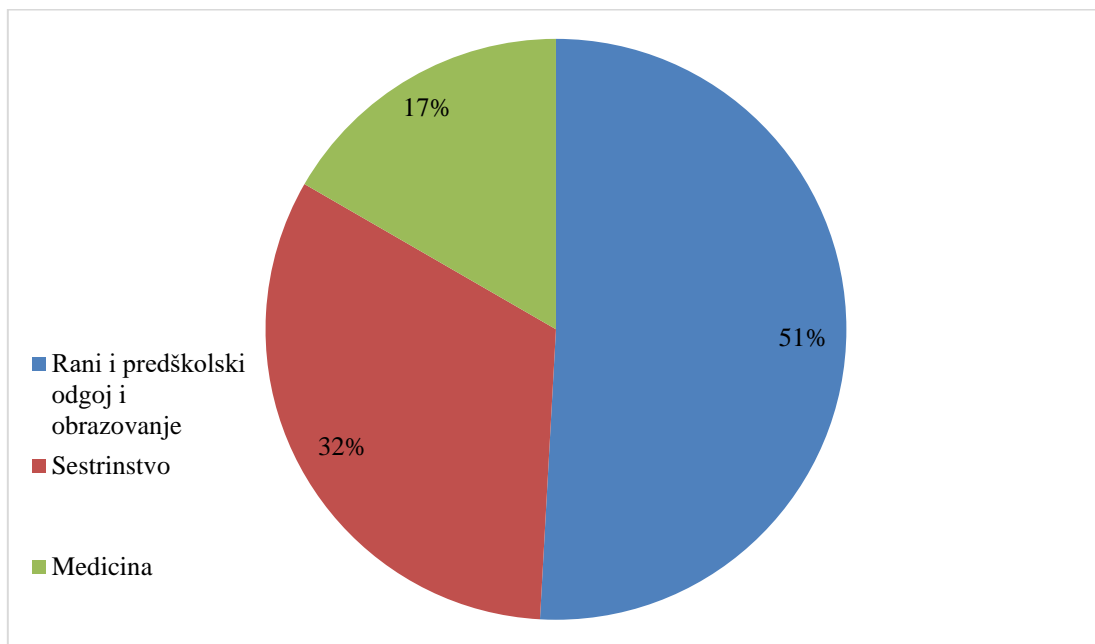
5. REZULTATI I RASPRAVA

U istraživanju je sudjelovalo 114 ispitanika. Prema spolnoj strukturi veći broj ispitanika tj. 83% (N=94) je ženskog spola, dok je 17% (N=20) ispitanika muškog spola. Prema analizi upitnika najviše ispitanika ima 21-30 godina 60% (N=68), a postavljen raspon bio je 18 – 50 godina. Najviše sudionika istraživanja je iz Varaždinske županije, odnosno ukupno polovica uzorka ili njih 50% (N=57). Raspodjela je prikazana u Grafu 1.

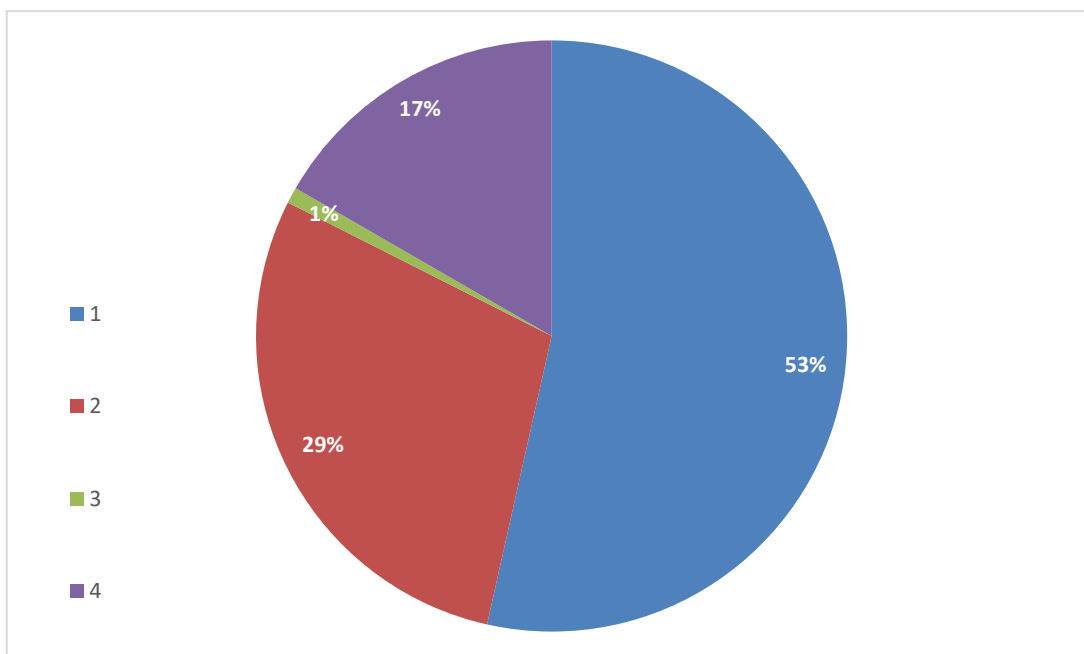
Graf 1. *Prebivalište ispitanika prema mjestu stanovanja (županije)*

U prikazu iz Grafa 2. vidljivo je kako najviše ispitanika 51% (N=58) studira na studiju Ranog i predškolskog obrazovanja.

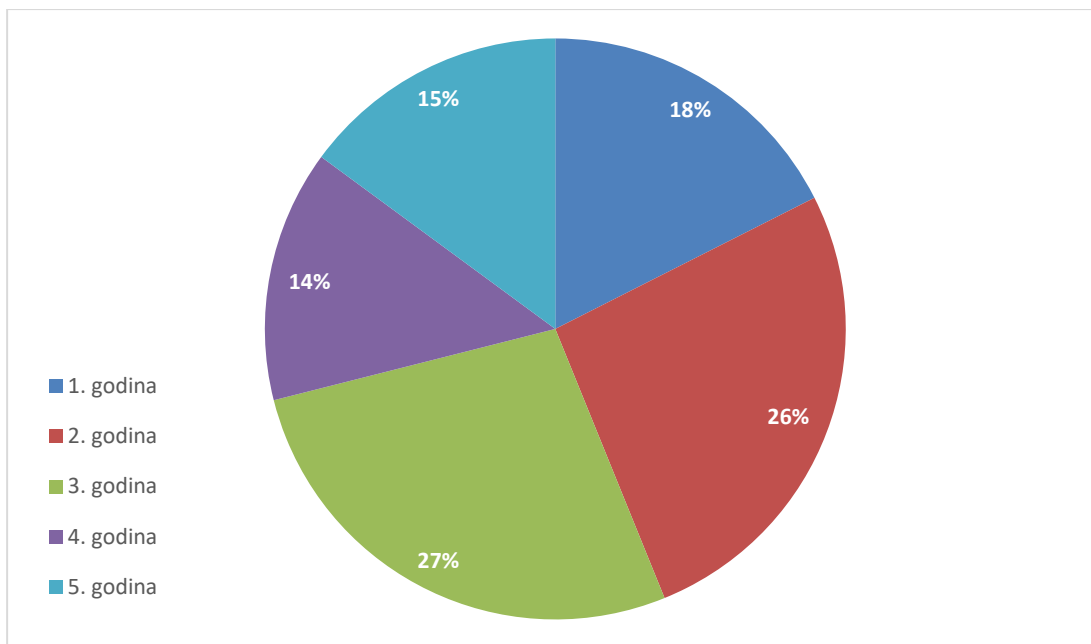
Graf 2. Studijski program ispitanika

U Grafu 3. vidljiva je raspodjela ispitanika prema vrsti studija. 53% (N=61) ispitanika studira na prijediplomskom studiju.

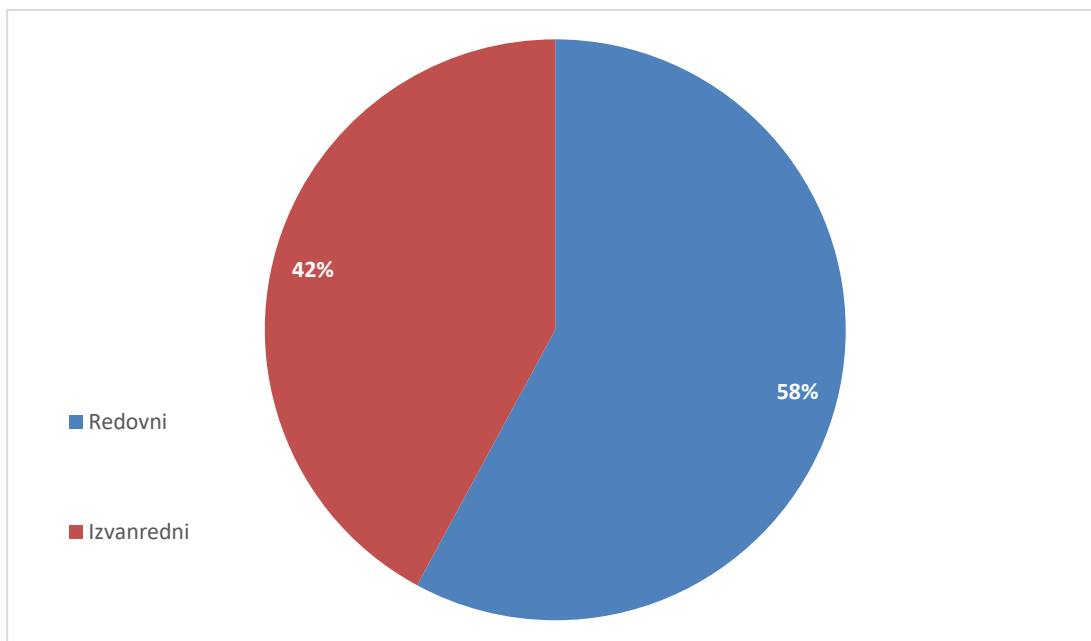
Graf 3. Vrsta studija ispitanika

U prikazu iz Grafa 4. vidljivo je da je u istraživanju sudjelovalo 18% (N=20) studenata 1. godine, 26% (N=30) studenata 2. godine, 27% (N=31) studenata 3. godine, 14% (N=16) studenata 4. godine i 15% (N=17) studenata 5. godine studija.

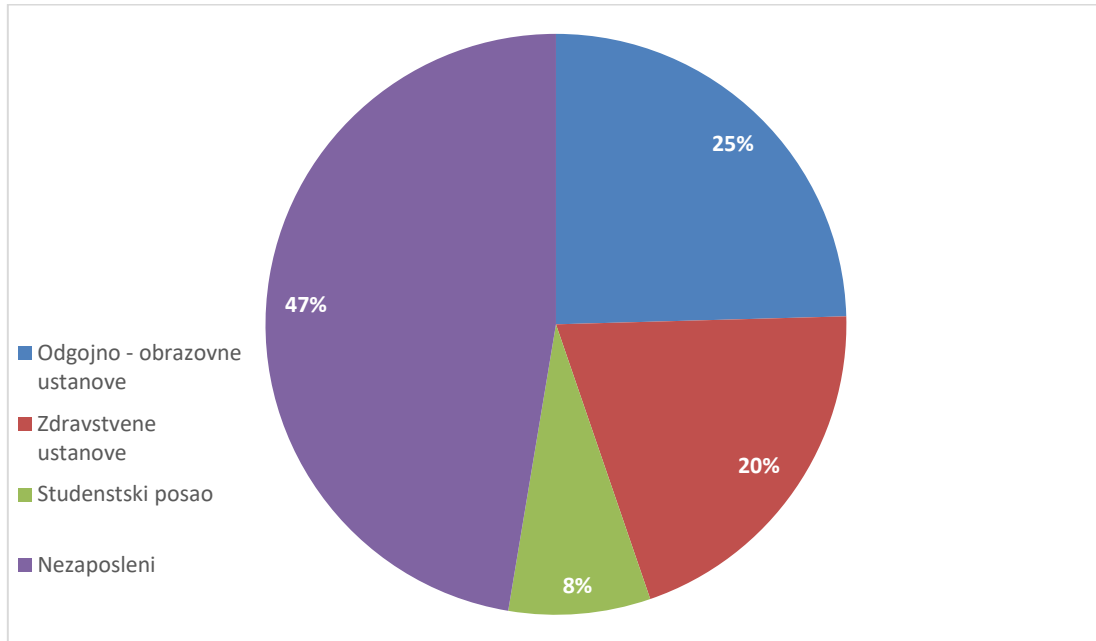
Graf 4. Godina studija ispitanika

Graf 5. prikazuje status studija ispitanika te ja vidljivo da je 58% (N=66) ispitanika redovnih studenata i 42% (N=48) izvanrednih studenata.

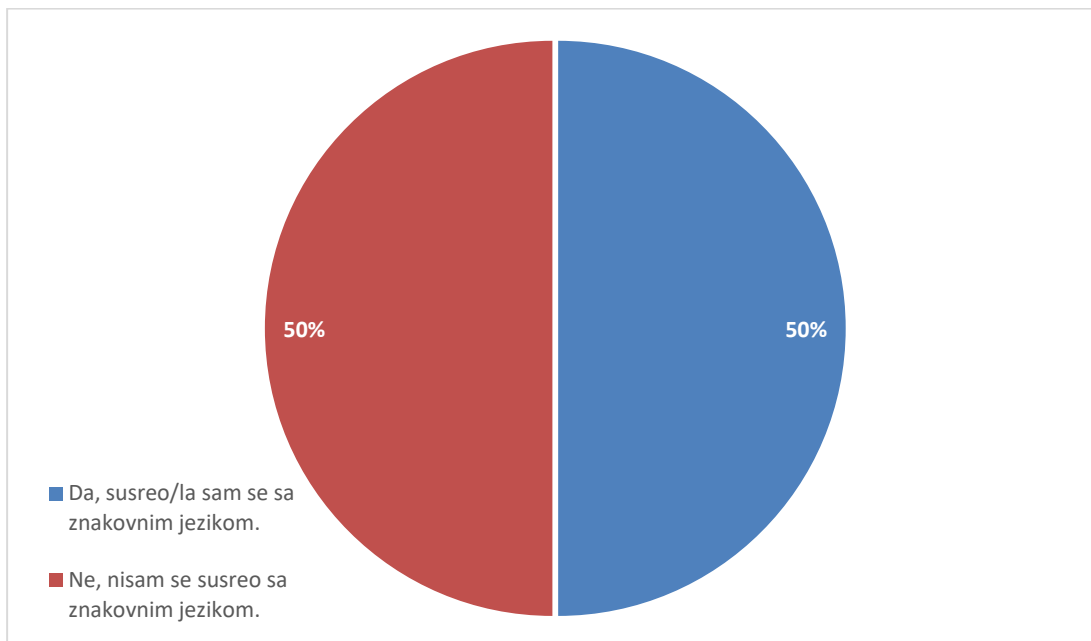
Graf 5. Status studija ispitanika

Graf 6. prikazuje mjesto zaposlenja ispitanika. Vidljivo je kako je 25% (N=28) ispitanika zaposleno u odgojno – obrazovnoj ustanovi, 20% (N=23) ispitanika zaposleno je u zdravstvenoj ustanovi (bolnica, dom zdravlja), 8% (N=9) ispitanika radi kao student (studentski posao), dok je 47% (N=54) ispitanika nezaposleno.

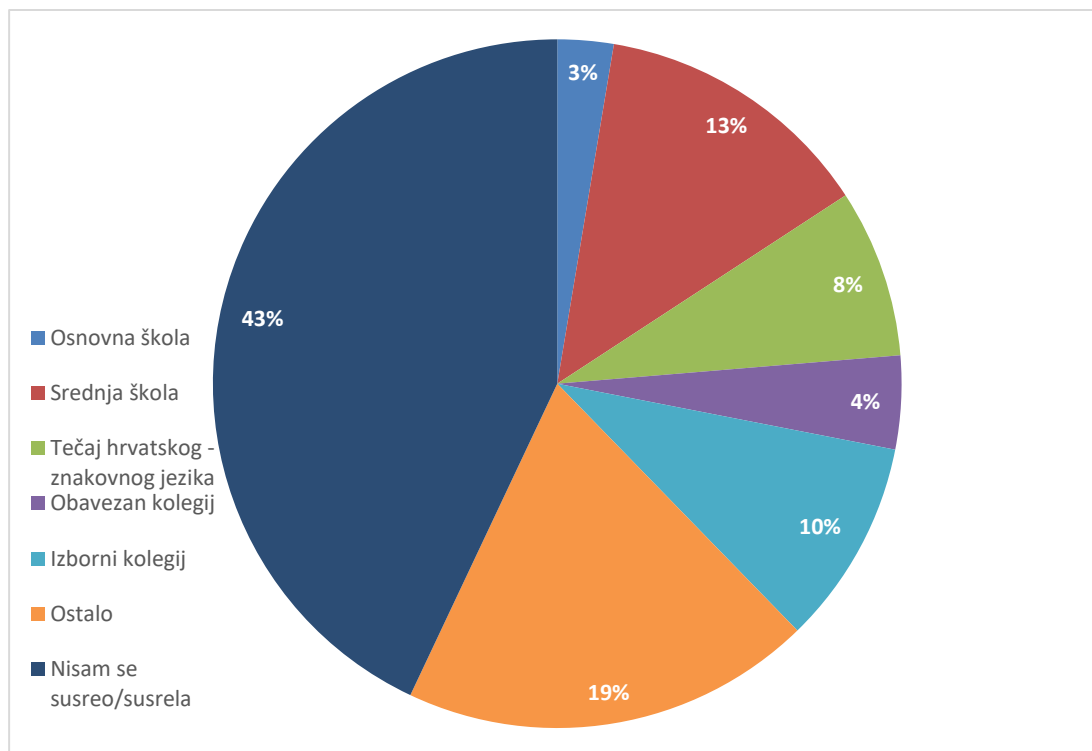
Graf 6. Mjesto zaposlenja ispitanika

U prikaz Grafa 7. vidljivo je kako se 50% (N=57) ispitanika susrelo sa znakovnim jezikom, dok se druga polovica 50% (N=57) ispitanika nikada nije susrela sa znakovnim jezikom.

Graf 7. Susret ispitanika sa znakovnim jezikom tijekom obrazovanja

Ispitanici koju su se susreli sa Hrvatskim znakovnim jezikom, navode da su isti susreli tijekom obrazovanja u srednjoj školi. Svi ispitanici koji su dali ovakav odgovor pohađali su srednju Medicinsku školu i trenutno studiraju na zdravstvenim studijima. Raspodjela je vidljiva u Grafu 8.

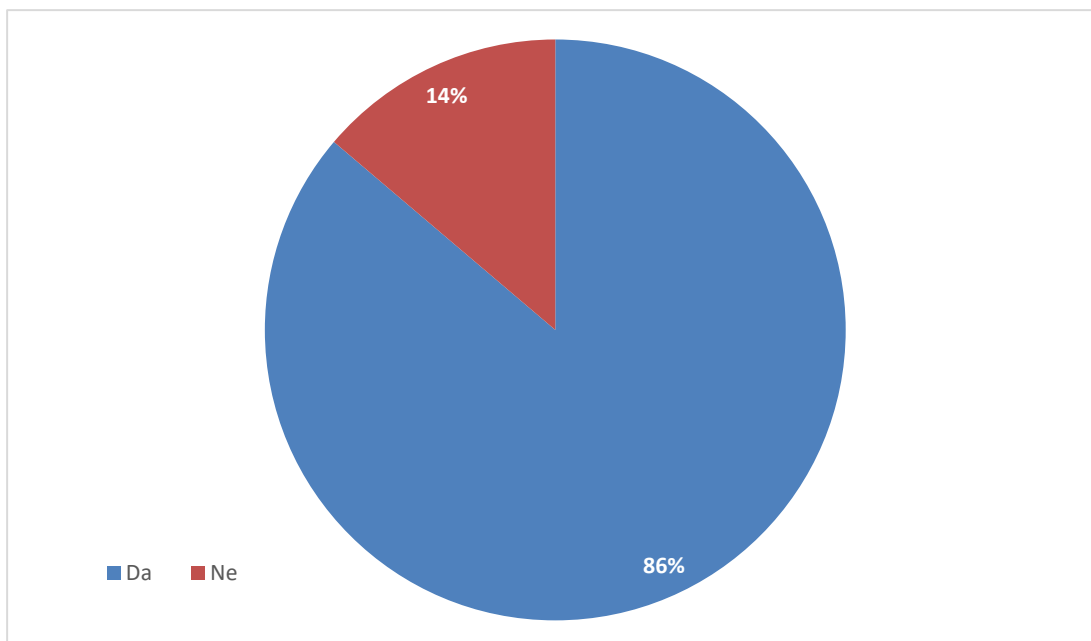

Graf 8. Način susretanja ispitanika sa znakovnim jezikom

Prema dobivenim podacima studenti 4. i 5. godine Sestrinstva susreli su se sa znakovnim jezikom kroz izborni i obavezni kolegij, dok se nijedan student Medicine nije tijekom studija susreo sa znakovnim jezikom tijekom obrazovanja.

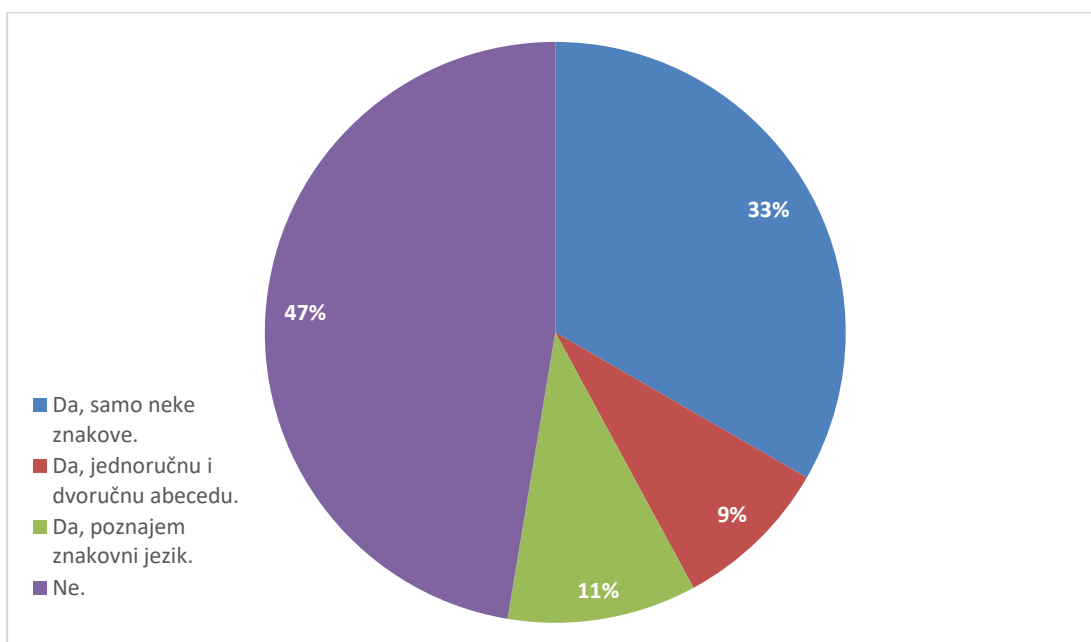
Studenti odgojiteljskih studija najmanje su se susreli sa znakovnim jezikom tijekom obrazovanja.

Prilikom izjašnjavanja studenata zdravstvenih i odgojiteljskih studija vezanih uz pohađanje tečaja znakovnog jezika, njih 14% (N=20) ispitanika odgovorilo je da je pohađalo tečaj znakovnog jezika. Dok velika većina ispitanika, njih 86% (N= 94) nije pohađala tečaj znakovnog jezika. Podatak o pohađanju tečaja znakovnog jezika vidljiv je u Grafu 9.

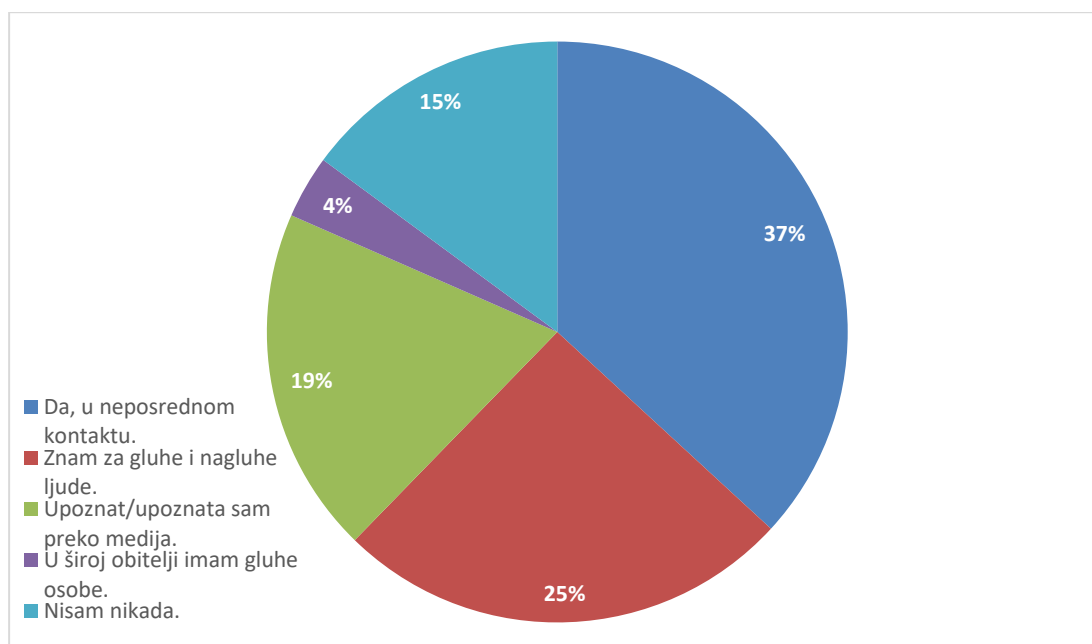
Graf 9. Prikaz pohađanja ispitanika znakovnog jezika tijekom obrazovanja

Na pitanje “Poznajete li znakovnu abecedu: , odgovor: “Da, samo neke znakove”, dalo je 33% (N=38). Odgovor: “Da, jednoručnu i dvoručnu abecedu” dalo je 9% (N=10) ispitanika. Odgovor: “Da, poznajem znakovni jezik” dalo je 11% (N= 12) ispitanika. Odgovor: „Ne“, odnosno da ne poznaju nijednu vrstu abecede znakovnog jezika dalo je 47% (N=54) ispitanika anketnog upitnika. Raspodjela navedenih odgovora prikazana je u Grafu 10.

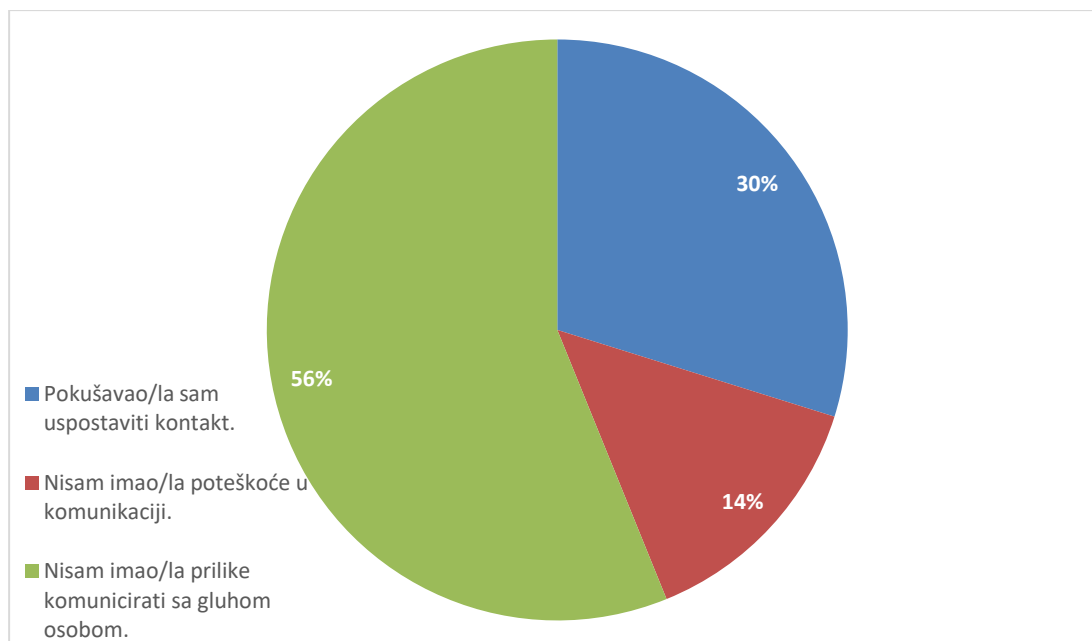
Graf 10. Poznavanje znakovne abecede ispitanika

Prema analizi podataka u Grafu 11. prikazano je kako se 37% (N=42) ispitanika susrelo sa gluhom osobom u neposrednom kontaktu, 25% (N=29) ispitanika zna za neke gluhe i nagluhe ljude, dok 19% (N=22) ispitanika upoznato je s gluhim osobama putem medija. Samo 4% (N=4) ispitanika u široj obitelji ima gluhe osobe, dok 15% (N=17) ispitanika se nikada nije susrela sa gluhom osobom.

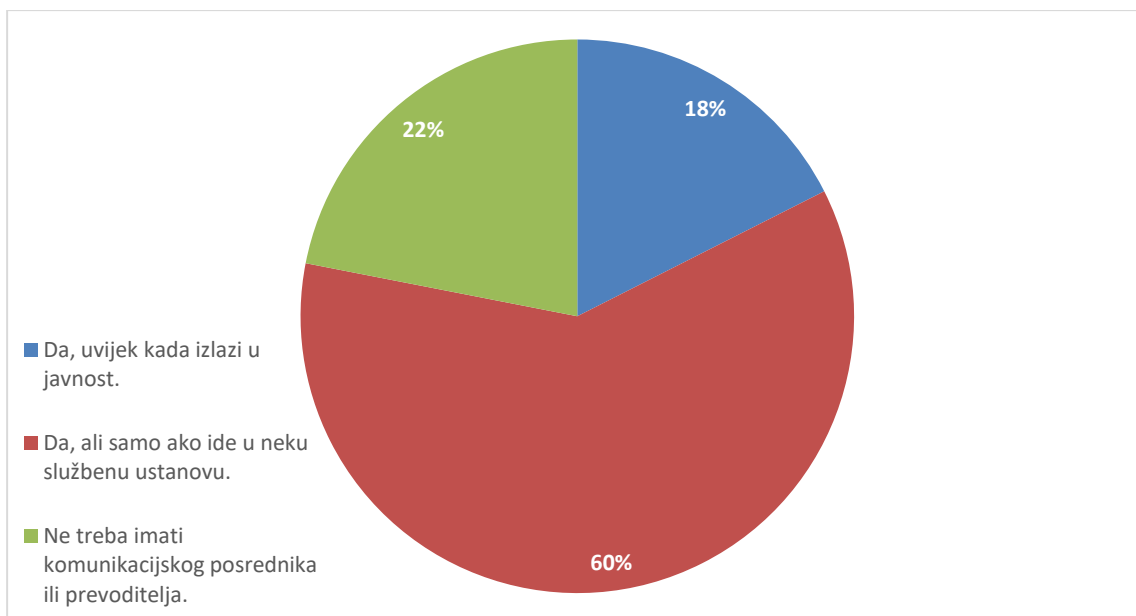
Graf 11. *Susret gluhe osobe i ispitanika*

Na pitanje ‘‘Ako jeste kakva je bila komunikacija između Vas i gluhe osobe?’’, njih 30% (N=34) pokušavalo je uspostaviti kontakt. Samo 14% (N=16) ispitanika nije imalo poteškoće u komunikaciji, dok 56% (N=64) ispitanika nije imalo prilike komunicirati sa gluhom osobom. Analizirani podaci prikazani su u Grafu 12.

Graf 12. *Komunikacija između ispitanika i gluhe osobe*

Prema odgovorima na pitanje o tome što ispitanici misle, trebaju li gluhe osobe uz sebe imati komunikacijskog posrednika ili prevoditelja vidljivo je da natpolovična većina ispitanika, njih 60% (N=69) smatra kako bi gluhe osobe trebale imati komunikacijskog posrednika ili prevoditelja, samo u iznimnim situacijama kada odlaze u neku službenu ustanovu (npr. Pošta, banka, ljekarna, policija... i dr.). 22% (N= 25) ispitanika smatra kako gluhe i nagluhe osobe ne trebaju uopće imati komunikacijskog posrednika ili prevoditelja. S druge strane, rezultati kažu da se 18% (N=20) ispitanika slažu s tvrdnjom kako bi gluhe osobe trebale imati komunikacijskog posrednika ili prevoditelja uvijek kada izlaze u javnost. Raspodjela odgovora vidljiva je prikazom na Grafu 13.

Graf 13. *Mišljenje ispitanika o potrebi gluhih osoba za komunikacijskim posrednikom ili prevoditeljem*

Tablica 1. Stavovi ispitanika o tečaju znakovnog jezika

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Rado bih pohađao/la tečaj znakovnog jezika.	2 (2%)	5 (4%)	19 (17%)	38 (33%)	50 (44%)	22,8	18,62
2. Spreman/a sam naučiti znakovni jezik ukoliko će mi ustanova u kojoj radim financirati tečaj.	3 (3%)	4 (4%)	15 (13%)	32 (28%)	60 (53%)	22,8	21,32
3. Spreman/a sam samostalno financirati tečaj znakovnog jezika.	6 (5%)	19 (16%)	44 (39%)	22 (19%)	23 (20%)	22,8	15,07
4. Učenje znakovnog jezika treba biti obaveza tijekom obrazovanja na fakultetima zdravstvenih i odgojiteljskih usmjerenja.	1 (1%)	11 (10%)	23 (20%)	34 (30%)	45 (39%)	22,8	8,23
5. Obzirom na broj gluhih osoba mislim da je neisplativo školovati prevoditelje za znakovni jezik.	66 (57%)	32 (28%)	11 (10%)	4 (4%)	1 (1%)	22,8	24,16

U Tablici 1. je prikazano kako se većina ispitanika 83% (N=88) odlučila kako bi rado pohađala tečaj znakovnog jezika što govori da su budući odgojitelji i medicinski djelatnici zainteresirani za unaprjeđivanje znanja. Podaci iz Tablice 1. prikazuju da je 81% (N=82) spremno naučiti znakovni jezik ukoliko će im ustanova u kojoj rade financirati tečaj, dok je manji postotak 39% (N= 45) ispitanika odlučio samostalno financirati tečaj znakovnog jezika. 69% (N=79) ispitanika prepoznala je važnost učenja znakovnog jezika, te su pozitivno odgovorili na tvrdnju kako bi učenje znakovnog jezika trebalo biti obavezno tijekom obrazovanja na studijima za buduće odgojitelje i medicinske djelatnike. Velika većina ispitanika njih 85% (N=98) uopće se ne slaže s tvrdnjom da je neisplativo školovati prevoditelje

znakovnog jezika. Što pokazuje da studenti razmišljaju kako je važno educirati osobe koje će raditi kao prevoditelj znakovnog jezika za gluhe osobe.

Tablica 2. Znanje ispitanika o znakovnom jeziku i kulturi gluhih osoba

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Znakovni jezik je univerzalan za sve gluhe osobe na svijetu.	32 (29%)	13 (11%)	26 (23%)	13 (11%)	30 (26%)	22,8	9,57
2. Zajednica gluhih i nagluhih smatra se manjinom.	20 (17%)	13 (11%)	41 (36%)	22 (19%)	18 (16%)	22,8	13,66
3. Znakovni jezik treba biti dio opće kulture čujuće populacije.	4 (4%)	14 (12%)	22 (19%)	44 (39%)	30 (26%)	22,8	15,18

Tablica 2. prikazuje da 26,3% (N=30) ispitanika smatra da znakovni jezik nije univerzalan za sve gluhe ljude na svijetu, što nam pokazuje da studenti u velikoj većini razumiju činjenicu da znakovni jezik nije jednak za sve ljude na svijetu, nego je različit kao i govorni jezici. 55% (N=63) ispitanika smatra da je zajednica gluhih i nagluhih osoba manjina. 65% (N=74) ispitanika smatra kako bi znakovni jezik trebao biti dio opće kulture čujuće populacije.

Tablica 3. Stavovi ispitanika o primjeni znakovnog jezika u ustanovama (bolnica, banka, pošta...)

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Mislim da službene osobe moraju znati znakovni jezik.	2 (2%)	13 (11%)	23 (20%)	29 (25%)	47 (41%)	22,8	22,70
2. U svakoj ustanovi trebao bi biti angažiran prevoditelj znakovnog jezika.	2 (2%)	7 (6%)	18 (16%)	21 (18%)	66 (58%)	22,8	15,81

66% (N=76) ispitanika se slažu sa činjenicom da službene osobe moraju znati znakovni jezik, kako bi ukoliko dođu u kontakt sa gluhom ili nagluhom osobom mogle komunicirati s njima. Nema svaka gluha ili nagluha osoba svog komunikacijskog prevoditelja ili posrednika koji pomaže oko prevođenja. To govori o važnosti učenja znakovnog jezika za sve profesije, ne samo za odgojno – obrazovne i zdravstvene djelatnike, nego na sve djelatnosti koje u svojem poslu uključuju komunikaciju i rad sa ljudima. 8% (N=9) ispitanika ne slaže se sa tvrdnjom da bi u svakoj ustanovi trebao biti angažiran prevoditelj znakovnog jezika, taj podatak govori o tome kako ostali ispitanici razumiju važnost prevoditelja znakovnog jezika u ustanovi. Autorica Pribanić (2008) u tekstu navodi kako prevoditelj za znakovni jezik postaje ključna poveznica u izjednačavanju mogućnosti i u pristupu informacijama kako za gluhe tako i za gluhoslijepe osobe. Što pokazuje da ispitanici razmišljaju pozitivno, što je jednako kada je riječ o izjednačavanju potreba čujućih i gluhih osoba.

Tablica 4. Mišljenja ispitanika o primjeni znakovnog jezika i radu sa gluhom djecom u dječjem vrtiću

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Mislim da je komplicirano uključiti gluho dijete u vrtić među vršnjake.	25 (22%)	29 (25%)	37 (33%)	18 (16%)	5 (4%)	22,8	26,93
2. Barem jedan djelatnik u vrtiću ili školi trebao bi poznavati znakovni jezik.	1 (1%)	4 (4%)	19 (17%)	15 (13%)	75 (66%)	22,8	19,38
3. U vrtiću sa gluhim djetetom odgojitelj može provoditi aktivnosti iz svih odgojnih područja (likovno i glazbeno stvaralaštvo i tjelesni odgoj).	3 (3%)	6 (5%)	20 (18%)	28 (25%)	57 (50%)	22,8	7,38
4. Tijekom predškolskog obrazovanje gluhog djeteta vrlo je važno da je uključeno više stručnjaka iz različitih područja (logoped, rehabilitator, odgojitelj, prevoditelj...)	0 (0%)	4 (4%)	21 (18%)	32 (28%)	57 (50%)	22,8	12,36

Ispitanici su podijeljeni u odgovorima gdje smatraju da je komplicirano uključiti gluho dijete među vršnjake. Što je pokazatelj da je potrebna veća podrška odgojiteljima kako bi se kroz edukacije (seminare, predavanja i radionice) upoznala sa načinima rada s djecom koja imaju oštećenje sluha. Pozitivan odgovor na činjenicu da većina ispitanika smatra kako barem jedan djelatnik u vrtiću ili školi bi trebao poznavati znakovni jezik. Većina ispitanika ima pozitivno mišljenje o tome kako odgojitelji u vrtiću mogu provoditi aktivnosti sa gluhom djecom u području svih odgojnih područja. U istraživanju Bosnar i Bradarić – Jončić (2008) prikazano je kako se u dosadašnjem radu sa gluhom i nagluhom djecom susrelo 53% (N=255) odgojitelja, od toga 14% odgojitelja se susrelo sa gluhom i nagluhom djecom u svojoj skupini. Navodi se kako odgojitelji i učitelji imaju mukotrpa iskustva u radu s gluhom djecom jer ta djeca nemaju jednaki pristup informacijama u redovnoj programu kao što imaju čujuća djeca. Povezanost s

tim istraživanjem se vidi kroz pozitivne stavove o znakovnom jeziku. U tom istraživanju najpovoljnije stavove o znakovnom jeziku u tom istraživanju imali su odgovitelji. 78% (N=89) ispitanika se slaže sa tvrdnjom kako je važno u rad s gluhom djecom tijekom predškolskog obrazovanja uključiti više stručnjaka iz različitih područja. Iz tog navoda se može zaključiti kako ispitanici ovog istraživanja isto tako smatraju da je važna podrška stručnjaka iz područja logopedije, rehabilitacije jer bi ti stručnjaci svojim znanjem u velikoj mjeri pomogli oko inkluzije djece u odgojno – obrazovne skupine.

Tablica 5. Stavovi ispitanika o korištenju i primjeni znakovnog jezika u svakodnevnom životu

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Sve TV emisije trebale bi biti i na znakovnom jeziku.	2 (2%)	9 (8%)	25 (22%)	32 (28%)	46 (41%)	22,8	14,01
2. Ako se ne koristi, znakovni jezik brzo se zaboravi kao i svaki drugi jezik.	4 (4%)	10 (9%)	38 (33%)	24 (21%)	38 (33%)	22,8	11,65
3. Ako je gluhom djetetu potrebna neka usluga, očekujem da roditelji budu prevoditelji.	11 (10%)	23 (20%)	34 (30%)	25 (22%)	21 (18%)	22,8	20,64
4. Umjesto znakovnog jezika bilo bi bolje koristiti slike i simbole.	21 (18%)	29 (25%)	43 (38%)	13 (11%)	8 (7%)	22,8	8,78
5. Mislim da se znakovnim jezikom ne može baš sve detaljno reći i opisati.	23 (20%)	26 (23%)	37 (33%)	17 (15%)	11 (10%)	22,8	10,14
6. Za slučaj da je potrebno, uslugu prevoditelja znakovnog jezika trebalo bi "iznajmiti".	8 (7%)	14 (12%)	33 (29%)	33 (29%)	26 (23%)	22,8	21,56

Ispitanici se slažu sa činjenicom da bi sve TV emisije trebale biti i na znakovnom jeziku. Ovdje se vidi razmišljanje ispitanika da bi se TV sadržaj trebao prilagoditi svim osobama bez obzira koja su njihova oštećenja ili bolesti. Ova tvrdnja pozitivno je prihvaćena od 50% (N=57)

ispitanika anketnog upitnika dok je 33 % (N= 38) bilo neodlučno. S tvrdnjom da se znakovni jezik lako zaboravi, ako ga se ne koristi slaže se 55% (N=62) ispitanika. Prilikom komunikacije sa gluhim djetetom primjerice kod dolaska u vrtić ili odlaska k liječniku 40% (N=46) ispitanika se slaže s činjenicom da roditelj bude prevoditelj. Ispitanici njih 49% (N=56) ne slaže se sa činjenicom da bi bilo bolje da se gluhe i nagluhe osobe umjesto znakovnim jezikom koriste slikama i simbolima. Autorica Bačić (2021) navodi kako je znakovni jezik etiketiran kao nedostatan, previše slikovit, bezvrijedan pokušaj komunikacije koji je sprječavao razvoj apstraktnog mišljenja, razvijanje ideja te sveukupni razvoj pojedinca. Ispitanici su podijeljeni u mišljenju koje navodi da se znakovnim jezikom ne može baš sve detaljno reći i opisati. Autorica Majetić (2018) navodi kako želi prikazati bogatstvo fonologije, morfologije i sintakse hrvatskog znakovnog jezika jer smatra da time povećava svijest o kompleksnosti i postojanju jezika.

Tablica 6. Pretpostavke ispitanika o komunikaciji gluhih i nagluhih osoba

Istaknite svoje mišljenje o dolje navedenim tvrdnjama odabirom vrijednosti od 1 do 5.	Uopće se ne slažem (1)	Uglavnom se ne slažem (2)	Podjednako se slažem i ne slažem (3)	Uglavnom se slažem (4)	U potpunosti se slažem (5)	M	SD
	N (%)						
1. Gluha ili nagluha osobe ne može podučavati čujuće osobe znakovnome jeziku.	44 (39%)	20 (18%)	25 (22%)	14 (12%)	11 (10%)	22,8	22,12
2. Znakovni jezik treba učiti djecu čim se ustanovi da je dijete gluho.	3 (3%)	2 (2%)	17 (15%)	30 (26%)	62 (54%)	22,8	10,81
3. Komunikacija znakovnim jezikom bi u javnosti trebala biti što diskretnija i neprimjetna.	64 (56%)	23 (20%)	15 (13%)	7 (6%)	5 (4%)	22,8	15,26
4. Općenito mislim da je bolje biti gluhih, nego imati neku drugu vrstu invaliditeta.	44 (39%)	19 (17%)	37 (33%)	7 (6%)	7 (6%)	22,8	24,22
5. Ako si gluhih, a vidiš i znaš čitati onda ti znakovni jezik niti ne treba.	68 (60%)	24 (21%)	18 (15%)	3 (3%)	1 (1%)	22,8	24,16
6. Gluhima je jednako kao i nama u odnosu na strani jezik koji ne razumijemo.	23 (20%)	12 (11%)	28 (25%)	18 (16%)	33 (29%)	22,8	7,36

U tablici 6. koja se bavi pretpostavkama o komunikaciji gluhih i nagluhih osoba ispitanici njih 57% (N=64) se uglavnom ne slažu sa tvrdnjom kako gluha ili nagluha osoba ne može podučavati čujuće osobe znakovnome jeziku. Primjerice tijekom pohađanja tečaja znakovnog jezika, moj mentor bila je nagluha osoba. Znakovni jezik treba učiti djecu čim se ustanovi da je dijete gluho, tom tvrdnjom se slaže 80% (N=92) ispitanika, iz čega se može vidjeti da ispitanici podržavaju učenje jezika odmah kada se ustanovi da dijete ima teškoću. 76% (N=84) ispitanika smatra kako komunikacija na znakovnom jeziku ne treba biti diskretna i neprimjetna. Svaki čovjek ima pravo na slobodu govora i izražavanja, je li to glasom ili rukama (znakovnim jezikom). 56% (N=63) ispitanika ne slaže se sa tvrdnjom da je bolje biti gluhih, nego imati neku drugu teškoću ili vrstu invaliditeta. Ispitanici smatraju kako se ne slažu s tvrdnjom

da gluha osoba ako zna čitati, ne treba znakovni jezik. Znakovni jezik je jezik koji koriste gluhe i nagluhe osobe da bi se mogle sporazumjeti zbog toga je važno da bez obzira na čitanje, koriste znakovni jezik. Ispitanici su podijeljenih mišljenja s tvrdnjom da je gluhim osobama jednako kao i nama u odnosu na strani jezik koji ne razumijemo.

6. ZAKLJUČAK

Znakovni jezik vizualni je i kinestetski sustav komuniciranja koji pomoću posebnog položaja ruku, oblika šake i uz mimiku i geste tvore jezik. Znakovnim jezikom koriste se gluhe i nagluhe osobe. Znakovni jezik nije univerzalan. Tako postoje nacionalni znakovni jezici kao što su američki znakovni jezik (ASL), francuski znakovni jezik (LSF). Isto tako postoji hrvatski znakovni jezik (HZJ). Na svijetu svaka država ima svoj znakovni jezik koji ima posebnu gramatiku, načela i mjesto izvođenje znaka, tako da se gluha osoba iz Amerike i gluha osoba iz Engleske ne razumiju u potpunosti prilikom razgovora znakovnim jezikom.

Ovo istraživanje o tečaju znakovnog jezika pokazalo je da većina ispitanika koja je pohađala tečaj znakovnog jezika su studenti odgojiteljskih studija koji su se sa time susreli prilikom studiranja kroz izborni kolegij. S druge strane, velika većina ispitanika zdravstvenih studija ili studenti medicine se tijekom obrazovanja uopće nisu susreli sa znakovnim jezikom.

Kao što je razvidno u radu, ispitanici se slažu sa tvrdnjama da je potrebno gluho ili nagluho dijete što prije uključiti u rad sa stručnjacima na području odgoja i obrazovanja, kao i na područjima logopedije i rehabilitacije. Dijete kroz rad sa stručnjacima dobit će potrebnu pomoć za što bolju komunikaciju sa okolinom. Inkluzija i pomoć stručnjaka omogućit će da napreduje ne samo kroz govorna područja, nego će imati bolju sliku o sebi i samopoštavanje, razvijati će empatiju i osjećati će pripadnost društvu u kojem živi. Sve navedeno važno za djetetov zdrav rast i razvoj tijekom života na svim planovima njegova ostvaraja kao posebne i jedinstvene individue. Gluhoća nije hendikep.

7. LITERATURA

1. Bačić, M. (2021). Hrvatski znakovni jezik u osnovnim školama (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:762113>
2. Bosnar, B. i Bradarić-Jončić S. (2008). *Stavovi prema integraciji gluhe djece, znakovnom jeziku i uključivanju tumača za znakovni jezik u redovne vrtiće i škole*, Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 44 (2), 11-30. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/30716>
3. Bradarić Jončić, S. i Kolarić, B. (2012). Dvojezično obrazovanje gluhe djece. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48 (1), 104-116. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79043>
4. Bradarić Jončić, S. i Möhr Nemčić, R. (2015). Motivacija u učenju hrvatskog znakovnog jezika (HZJ). *Logopedija*, 5 (2), 10-17. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/150370>
5. Bradarić Jončić, S. i Mohr Nemčić, R. (2016). Neka obilježja kulturnog identiteta gluhih i nagluhih osoba. *Logopedija*, 6 (1), 24-37. <https://doi.org/10.31299/log.6.1.4Berk>, L.E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko. Naklada slap.
6. Bradarić-Jončić, S. i Blaži, D. (2002). Osobitosti izgovora glasova u gluhih srednjoškolaca. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 38 (1), 73-102. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/17649>
7. Bradarić-Jončić, S. i Mohr, R. (2010). Uvod u problematiku oštećenja sluha. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 53 (2), 55-62. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/80986>
8. Elberling, C., Worsoe, K., Radilović L., Mustafić J. (2008). *Iščeznuti zvuci - o sluhu i slušnim pomagalicama*. Split: Bontech.
9. Majetić, K. (2018). Uvod u hrvatski znakovni jezik (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:635213>
10. Milković, M. i Bradarić-Jončić, S. (2006). *Neka obilježja jezičnih sastavnica hrvatskog znakovnog jezika*. Ivan Šegota (Ur.), VII. Bioetički okrugli stol-Bioetički aspekti komuniciranja s gluhim pacijentima, zbornik radova, 43-54.
11. Möhr Nemčić, R. i Bradarić-Jončić, S. (2016). Relacije kulturnog identiteta i samopoštovanja, zadovoljstva životom te psihičkog zdravlja gluhih i nagluhih osoba.. *Govor*, 33 (1), 3-37. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178985>

12. Pribanić, Lj.; Kobašlić, K. (2007). Znakovani jezik - augmentativna komunikacija Kvaliteta slovenske logopedije v evropskem prostoru Maribor: Društvo logopedov Slovenije, 52-53
13. Pribanić, Lj. Ravnopravnost u pristupu informacijama // Okrugli stol o priznavanju hrvatskog znakovnog jezika, HSGN <https://www.bib.irb.hr/418564>
14. Radić Muhvić, V. (2015). Manualni oblici komunikacije (Završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:049232>
15. Šegota, I., Šendula-Jengiđ V., Herega D., Petaros A. (2010). Gluhi i znakovno medicinsko nazivlje : kako komunicirati s gluhim pacijentom. Zagreb etc.: Medicinska naklada etc..
16. Tarczay, Sanja i suradnici (2006). *Znak po znak 2*. Zagreb: Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba "Dodir".
17. Tarczay, Sanja i suradnici (2006). *Znak po znak 1*. Zagreb: Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba „Dodir”.
18. Tarczay, Sanja i suradnici (2007). *Znak po znak 3*. Zagreb: Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba "Dodir".
19. Trako, T. (2007). Simbol ruke. Razmatranja o pojavi i značaju simbola ruke u kontekstu svakodnevnne komunikacije.. *Socijalna ekologija*, 16. (1.), 35-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/12474>
20. Ujević, Emilija (2011). *Vrste klasifikatora u hrvatskom znakovnom jeziku*. Diplomski rad. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
21. *Ustav Republike Hrvatske*. (2001). Narodne novine. 42. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_41_705.html
22. Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (2001). Narodne novine. 64. Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_64_1049.html
23. Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (2015). Narodne novine. 82. Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/815/Zakon-o-hrvatskom-znakovnom-jeziku-i-ostalim-sustavima-komunikacije-gluhih-i-gluhoslijepih-osoba-u-Republici-Hrvatskoj>
24. Zimmermann, A. (1986). *Uvodni seminar o komunikaciji s osobama oštećena sluha*. Zagreb: Savez osoba oštećena sluha grada Zagreba.

PRILOZI

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad pod nazivom *"Mišljenje studenata zdravstvenih i odgojiteljskih studija o primjeni i poznavanju znakovnog jezika"* izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugih izvorima osim onih koji su navedeni u njemu.

(vlastoručni potpis studenta)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

"MIŠLJENJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH I ODGOJITELJSKIH STUDIJA O PRIMJENI I POZNAVANJU ZNAKOVNOG JEZIKA" da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Lea Milec

Datum: 5. srpanj 2023.